T.C. Başbakanlık
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Atatürk Araştırma Merkezi

Dokuz Eylül Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN EKONOMİK VE SOSYAL TARİHİ ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON THE EKONOMIC AND SOCIAL HISTORY OF THE REPUBLIC OF TURKEY

26-28 Kasım / November 2015
İZMİR

26 KASIM / NOVEMBER 2015

SALON I / HALL I

II. OTURUM / SESSION II

Oturum Başkanı / Chairperson: **Merkez Valisi** / Central Governor **Dr. Enis YETER**

14.00-14.20	Dr. Hasan DİNÇER	**Bir Toplumsal Dönüşüm Hareketi Olarak Köycülük ve Selahattin Kandemir** / Village Politics as a Social Conversion Movement and Selahattin Kandemir
14.20-14.40	Yrd. Doç. Dr. /Assistant Professor **Mehmet IŞIK**	**Atsız Mecmua'da Köycülük Söylemi** / Discourse Of Peasantism In the Atsız Mecmua
14.40-15.00	Yrd. Doç. Dr. /Assistant Professor **Yüksel ÖZGEN**	**Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi Arşivindeki Belgelerin Cumhuriyet Dönemi Sosyo-Ekonomik Tarihi Açısından Değerlendirilmesi** / An Evaluation of the Documents in the Archive of Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Research Center in the Context of Republican Era Socio-Ekonomic History
15.00-15.20	Dr. Taner BULUT	**Tek Parti Dönemi Cumhuriyet Halk Partisi Programlarında Sosyal Politikalar** / Social Policies in the Program of Republican People's Party in the Single Party Period
15.20-15.40	**Tartışma** / Discussion	

15.40-16.00 Çay-Kahve Arası / Tea-Coffee Break

T.C. Başbakanlık
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Atatürk Araştırma Merkezi

Katılım Belgesi

Dokuz Eylül Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

Sayın / Dear ***Dr. Hasan DİNÇER***

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü iş birliği ile 26-28 Kasım 2015 tarihleri arasında İzmir'de düzenlenen "**Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu**"na katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Thank you for your participation in "**the International Symposium on the Economic and Social History of the Republic of Turkey**", which was held with the collaboration of Ataturk Supreme Council For Culture, Language and History - Ataturk Research Center and the Presidency of Dokuz Eylül University Principles of Atatürk and Revolution History Institute in İzmir on 26-28 November 2015.

Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN
Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı

Prof. Dr. Mehmet FÜZÜN
Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN EKONOMİK VE SOSYAL TARİHİ ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON THE ECONOMIC AND SOCIAL HISTORY OF THE REPUBLIC OF TURKEY

26-28 KASIM / *NOVEMBER* 2015 İZMİR

BİLDİRİLER

Yayına Hazırlayan
Uzm. Yrd. Erdem ÜNLEN

CİLT I

ANKARA - 2017

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibası hakları **Atatürk Araştırma Merkezi**'ne aittir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu (2015:İzmir)
Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik ve sosyal tarihi uluslararası sempozyumu: bildiriler; 26-28 Kasım 2015= International symposium on the economic and social history of the Republic Turkey: papers/ yay.haz.: Erdem Ünlen._Ankara:AKDTYK Atatürk Araştırma Merkezi,2017.
2c.:hrt.:tbl.;24cm._(Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi yayını)
ISBN:978-975-16-3350-7(Tk.)
ISBN:978-975-16-3351-4(1.c.)
ISBN:978-975-16-3352-1(2.c.)
1.TÜRKİYE _ TARİHİ_20.YÜZYIL_KONGRELER, VB.
2.TÜRKİYE_EKONOMİK DURUM_20.YÜZYIL_KONGRELER, VB.
3.TÜRKİYE_SOSYAL DURUM_20.YÜZYIL_KONGRELER, VB.
I.Ünlen,Erdem,yay.haz. II.E.a.:Ekonomik ve sosyal tarih...III.E.a.:International symposium... IV.Seri
956.102

İNCELEYENLER : Prof. Dr. Kemal ARI
Prof. Dr. Bige SÜKAN
Prof. Dr. Mehmet TEMEL

KİTAP SATIŞI :
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ
Mağaza : Bayındır 1 Sok. No: 24/6 Kızılay / ANKARA
Kurum : Ziyabey Cad. No: 19 Balgat - Çankaya / ANKARA
Tel : 009 (0312) 285 55 12
Belgegeçer : 009 (0312) 285 65 73
e-posta : bilgi@atam.gov.tr
web : http://www.atam.gov.tr
e-mağaza : e-magaza.atam.gov.tr

• Bildiriler içinde geçen görüş ve bilgilerden bildiri sahipleri sorumludur.
• Bildiriler sunuş sırasına göredir.

ISBN : 978-975-16-3350-7 (tk.)
978-975-16-3351-4 (1.c.)

İLESAM : 17.06.Y.0150-512
BASKI SAYISI : 500
BASKI : Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Tic. İşletmesi
Serhat Mh. 1256. Sok. No: 11 Ostim-Yenimahalle-Ankara
Tel: (0.312) 354 91 31

İÇİNDEKİLER

CİLT I

SEMPOZYUM KURULLARI XI

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Kemal ARI XVII

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN XXIII

Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Mehmet FÜZÜN XXVII

BİLDİRİLER

Ticaret Mekânlarında Tarihsel Gelişim ve Değişim: İzmit Örneği
Doç. Dr. Deniz DEMİRARSLAN 1

Fransız Konsolosu Ramire-Pie-Maxime Vadala'ya Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Samsun (1925-1934)
Yrd. Doç. Dr. Özgür YILMAZ 29

Mübadillerin Sosyo-Ekonomik Yapısında Meydana Gelen Değişim: Niğde Örneği
Yrd. Doç. Dr. Salih ÖZKAN 69

Economic Relations between Romania Kingdom and Republic of Turkey during Mareshall Antonescu Regime (1940-1944)
Doç. Dr. Liliana BOŞCAN 85

Bağımsızlıktan Sonra Gürcistan-Türkiye Ekonomik İlişkileri
(XX yüzyılın sonları-XXI yüzyılın başları)
Arş. Gör. Murat ESEDOV 109

The Turkish-German Economic Relations in The Period Between
The Two World Wars - According To The Yugoslav Sources
Prof. Dr. Vladan VIRIYEVIÇ 137

Öğrencilerin Şirketi: Galatasaray Lisesi Tasarruf Sandığı'nın
Kurulması ve Bir Yıllık Bilançosu
Yrd. Doç. Dr. Betül BATIR 157

Atatürk Dönemi Türk Ekonomisinde Yerel Sermaye Birikimi:
Taşrada Kurulan Anonim Şirketler (1920-1938)
Dr. Sadık ERDAŞ 177

Milli İktisat Politikasının İzmir'deki Tezahürlerinden;
Türkiye Palamutçular Anonim Şirketi
Doç. Dr. Serdar SARISIR 217

Yeni Türkiye Devleti'nde Ekonominin Türkleştirilmesi Politikası:
Türkiye Milli İthalat ve İhracat Anonim Şirketi Örneği
Doç. Dr. Şaduman HALICI 249

Bir Toplumsal Dönüşüm Hareketi Olarak Köycülük ve
Selahaddin Demirkan
Dr. Hasan DİNÇER 273

Atsız Mecmua'da Köycülük Söylemi
Doç. Dr. Mehmet IŞIK 305

Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi Arşivindeki
Belgelerin Cumhuriyet Dönemi Sosyo-Ekonomik Tarihi Açısından
Değerlendirilmesi
Yrd. Doç. Dr. Yüksel ÖZGEN 339

Tek Parti Dönemi Cumhuriyet Halk Partisi Programlarında Sosyal Politikalar
Yrd. Doç. Dr. Taner BULUT 345

Turkish-Hungarian Economic Relations in the Inter-war Period
Dr. Arpad HORNJAK 375

Politics and ideology of the sovereignty in Iran and Turkey (A Comparative Study of the Status of Women during the Reza Shah and Ataturk era)
Yrd. Doç. Dr. Elham MALEKZADEH 383

Euro Krizinin Ab ve Türkiye Üzerindeki Etkileri: 2008 Küresel Krizi Bağlamında Bir Değerlendirme
Öğr. Gör. Ahmet Turan ÇETİNKAYA 395

Türkiye'ye Gelen Ünlü Yabancı İktisatçılar ve Raporları (1929-1947)
Dr. Perihan ÜNLÜ SOYLU 427

Milli Ekonomi'den Devletçi Ekonomi'ye Geçişte Trabzon Örneği (1923-1939)
Doç. Dr. Rahmi ÇİÇEK 457

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Hıfzıssıhha Eğitimi: Üç Ders Kitabı Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme
Doç. Dr. Selim KADIOĞLU 485

Türk Millî Eğitim Şûra Kararlarında Kadının Yeri (1939-2014)
Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER 523

Propaganda ve Sağlık: Cumhuriyet Döneminde Sıhhî Propaganda Faaliyetleri ve Halk Sağlığına Etkileri (1923-1945)
Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN 549

II. Dünya Savaşı Yıllarında Aydın'da Sağlık (1939-1945)
Yrd. Doç. Dr. Günver GÜNEŞ 591

Kadroculara Göre Türkiye'de Tarımsal Kalkınma ve Toprak Sorunu
Prof. Dr. Temuçin Faik ERTAN 629

Türkiye'de Tarımsal Kooperatifçiliğin Gelişimi ve Fiskobirlik:
Tarihsel Bir Değerlendirme
Öğr. Gör. Dr. Ergül BALLI 657

1929 Dünya Ekonomik Bunalımı Sonrasında Türkiye Cumhuriyeti
Devleti'nin İktisadi Vaziyeti Hakkında Dış Basında Yer Alan Bazı
Değerlendirmeler
Doktora Öğrencisi Ceyda Tuna BOZDOĞAN 701

Türkiye'nin 1929 Dünya Ekonomik Bunalımından Korunma Arayışları:
Milli Sanayi Numune Sergisi
Dr. Çağla D. TAĞMAT 721

Cumhuriyetin İlk Ekonomik Kurumlarından Alpullu Şeker Fabrikası'nın
Türkiye'nin Ekonomik ve Sosyal Yaşamına Katkıları
Doktora Öğrencisi Hüsnü TEKEŞİN 739

Ekonomik Bir Kurum Olarak Devletleştirme Sürecinde İzmir Limanı ve
Yolsuzluk Mahkemeleri
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ELMACI 781

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Denizcilik Politikaları ve Kabotaj
Uygulamaları
Yrd. Doç. Dr. Yasemin NEMLİOĞLU KOCA 837

Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Deniz Ticaretinin Genel Durumu ve
Gelişimine Yönelik Alınan Tedbirler
Yrd. Doç. Dr. Fevzi ÇAKMAK 879

İstatistiksel Veriler Işığında Trabzon Limanı'nın Ticari Faaliyetlerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi (1940-1980)
Yrd. Doç. Dr. Şengül ŞANLIER 921

CİLT II

Kurtuluş Sonrasında İzmir'in Sosyal ve Ekonomik Yapısının Yeniden Oluşumu
Prof. Dr. Kemal ARI 949

Türkiye'de Ekonomik Gelişmeler ve Gelecek Perspektifleri
Yrd. Doç. Dr. Hasan ALPAGU 967

Türkiye'nin Sosyal Tarihinden Bir Yaprak: XX. Yüzyılda Ankara'da Ahcılık
Yrd. Doç. Dr. Necdet AYSAL 983

Çalışma Bakanlığı'nın Kuruluşu ve İlk Faaliyetleri (1945-1947)
Doç. Dr. Hakan UZUN 1029

Türk MillƏtinin Sosial DƏyişimindƏ Ziya Gökalp VƏ Atatürk'ün Rolu (Turkish Nation Of The Social Change Ziya Gökalp And Atatürk's Role)
Doç. Dr. Faik ELEKBERLİ 1061

Atatürk Dönemi Kitle İletişimi Üzerine Bazı Değerlendirmeler (1920-1938)
Prof. Dr. Nesimi YAZICI 1087

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye'de Hapishaneler (1920-1938)
Prof. Dr. Sadık SARISAMAN 1137

Atatürk'ün 2 Şubat 1923 Tarihinde İzmir'de Halk İle Yaptığı Sohbetin Sosyal Tarih Açısından Değerlendirilmesi
Dr., (E) Öğ. Alb. Suat AKGÜL 1163

Bürokrat, Akademisyen, Siyasetçi Kimliğiyle Cezmi Erçin ve Ekonomik Görüşleri
Arş. Gör. Lemi ATALAY 1197

Türkiye Ekonomisinde Hükümet Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Ölçülmesi
Yrd. Doç. Dr. Selim ŞANLISOY - Dr. Mehmet ÇETİN 1221

Lozan Sonrası Süreçte Kıbrıslı Türklerin Türkiye'ye Göç Hareketleri ve Bunun Ekonomik ve Sosyal Hayata Yansımaları
Prof. Dr. Ulvi KESER 1255

Türkiye'de 1980 Sonrası Finansal Serbestleşmenin Sonuçları
Doç. Dr. M. Veysel KAYA - Doktora Öğr. Abdülkadir TIĞLI 1295

İran- Türkiye Ticari Münasebetlerinde, Tebriz - Erzurum - Trabzon Transit Ticari Yolunda Sorunlar (1920-1926)
Yrd. Doç. Dr. Masoumeh DAEİ 1317

Cumhuriyet Döneminde Trabzon Limanı'nın Gelişimine Bağlı Olarak Trabzon'a Demiryolu Yapma Girişimleri
Doç. Dr. Zehra ARSLAN 1327

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Başkentte Eğlence Yaşamına Yönelik Faaliyetler
Tarih Uzmanı Özlem TAŞKIRAN 1361

Kent Tarihi Araştırmalarına Bir Katkı: XIX. Yüzyılın Ortalarından XX. Yüzyılın İlk Yarısına Kadar İzmir-Tilkilik Semtinde Sosyal ve Kültürel Hayat
Doç. Dr. Cihan ÖZGÜN 1391

Sosyo-Ekonomik Açıdan Türklerin Avrupa'ya Göçü ve 21. Yüzyılda Avrupa'daki Geleceği
Eğt. Bilimci (Dipl.-Päd. Dr.), Araş.-Yazar Abdulkadir İNALTEKİN 1433

XX. Yüzyılın 20'li Yıllarının Başlarında Türkiye'nin Sosyal Hayatı (Rusya Arşiv Belgeleri Işığında)
Prof. Dr. Musa QASIMLI 1465

Türkiye'de Seçim Sonuçlarının Mekânsal Dağılışı İle Ekonomi Arasındaki İlişki: 2002-2015 Dönemi Örneği
Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİÇİCİ - Doç. Dr. M. Emin SÖNMEZ ..1481

Yeni Belgeler Işığında Topkapı Fukaraperver Cemiyeti
Yrd. Doç. Dr. Cengiz MUTLU 1513

Ağır Sanayiden Günümüze Cumhuriyet Kentlerinde Sosyolojik Bir Çözümleme: Zonguldak/Bartın/Karabük Örneğinde İktisadi Hayatın Değişimi ve Kayıp Mesleki Kodlar
Doç. Dr. Adem SAĞIR - Sinan KIRIMLI 1531

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bir Yerel Meslek Örgütü Dergisi: İzmir Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası
Doç. Dr. Nahide ŞİMŞİR 1561

Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Yapılan Anketlere Göre Toplumun Değerler Algısı
Prof. Dr. Fatmagül DEMİREL 1601

The People's Houses in Turkey According to British Documents
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA 1623

II. Dünya Savaşında Türkiye'de Çocuk Olmak
Yrd. Doç. Dr. Müslime GÜNEŞ 1643

Soğuk Savaş Başlangıcında Dış Etkenlerin Türkiye'de Toplumsal Değişim ve Dönüşüme Etkileri
Yrd. Doç. Dr. N. Selcen KORKMAZCAN 1673

Cumhuriyet Dönemi İç Güvenlik Politikaları ve Türk Polis Teşkilatı
Doç. Dr., (E) 1. Sınıf Emniyet Müd. Ali DİKİCİ 1695

Cumhuriyet Dönemi'nde Devletin Mülkiyete Müdahale Biçimleri: İskân Kanunu
Öğr. Gör. Dr. Arzu VARLI 1737

Cumhuriyet Tarihinde Turizm Teşkilatlanması ve Türkiye'nin Turistik Tanıtımı
Dr. Erol EVCİN 1771

Türkiye'de Planlı Döneme Geçişte Turizme Bakışlar (1960-1965)
Araş. Gör. Fehim KURULOĞLU 1819

Sempozyum Fotoğrafları 1841

SEMPOZYUM KURULLARI

Düzenleyen Kurumlar

Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı

Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı)

Nihat BÜYÜKBAŞ (Atatürk Araştırma Merkezi Başkan Yardımcısı)

Prof. Dr. Kemal ARI

Prof. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN

Prof. Dr. İsmail COŞKUN

Prof. Dr. Halil KÖSE

Prof. Dr. Neşe ÖZDEN

Prof. Dr. Mustafa TURAN

Prof. Dr. Mustafa YILMAZ

Doç. Dr. Cihan ÖZGÜN

Doç. Dr. Hamit PEHLİVANLI

Yrd. Doç. Dr. Fevzi ÇAKMAK

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ELMACI

Yrd. Doç. Dr. Alev GÖZCÜ

Yrd. Doç. Dr. Kenan KIRKPINAR

Yrd. Doç. Dr. Ahmet MEHMETEFENDİOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Murat ŞENTÜRK

Halil N. HATİPOĞLU

Hüseyin TOSUN (ATAM Bilimsel Çalışmalar Müdürü)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN

Nihat Büyükbaş

Prof. Dr. Kezban ACAR KAPLAN

Prof. Dr. Kemal ARI

Prof. Dr. Halil BAL

Prof. Dr. Murat BASKICI

Prof. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN

Prof. Dr. Yaşar BÜLBÜL

Prof. Dr. Mehmet CANATAR

Prof. Dr. Gül CELKAN

Prof. Dr. A. Güldem CERİT

Prof. Dr. İsmail COŞKUN

Prof. Dr. Mustafa DAŞ

Prof. Dr. Esin DAYI

Prof. Dr. Durmuş Ali DEVECİ

Prof. Dr. Yasemin DOĞANER

Prof. Dr. Çağrı ERHAN

Prof. Dr. Mehmet ERSAN

Prof. Dr. Temuçin Faik ERTAN

Prof. Dr. Vehbi GÜNAY

Prof. Dr. Abdullah İLGAZİ

Prof. Dr. Selami KILIÇ

Prof. Dr. Osman KÖSE

Prof. Dr. Yakup MAHMUDOV

Prof. Dr. İsmail MAZGİT

Prof. Dr. Yusuf OĞUZOĞLU

Prof. Dr. Mustafa ÖZATEŞLER

Prof. Dr. Neşe ÖZDEN

Prof. Dr. Adnan SOFUOĞLU

Prof. Dr. Necati Fahri TAŞ

Prof. Dr. Mehmet TEMEL

Prof. Dr. Muzaffer TEPEKAYA

Prof. Dr. Mustafa TURAN

Prof. Dr. Ömer TURAN

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR

Prof. Dr. Selma YEL

Prof. Dr. Mustafa YILMAZ

Prof. Dr. Vladan VİRİYEVİÇ

Prof. Dr. Saime YÜCEER

Prof. Dr. Musa QASIMLI

Doç. Dr. Mithat AYDIN

Doç. Dr. Kemal ÇELİK

Doç. Dr. İrade MEMMEDOVA

Doç. Dr. Hasan MERT

Doç. Dr. Selçuk NAS

Doç. Dr. Hilal ORTAÇ GÜRPINARLI

Doç. Dr. Arife KARADAĞ

Doç. Dr. Cihan ÖZGÜN

Doç. Dr. Hamit PEHLİVANLI

Doç. Dr. Rahmi Deniz ÖZBAY

Doç. Dr. Hakan UZUN

Doç. Dr. Uğur ÜNAL

Doç. Dr. Fahri SOLAK

Yrd. Doç. Dr. İ. Eren AKÇİÇEK

Yrd. Doç. Dr. Necdet AYSAL

Yrd. Doç. Dr. Fevzi ÇAKMAK

Yrd. Doç. Dr. Masoumeh DAEİ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ELMACI

Yrd. Doç. Dr. Alev GÖZCÜ

Yrd. Doç. Dr. Umut KARABULUT

Yrd. Doç. Dr. Murat KILIÇ

Yrd. Doç. Dr. Kenan KIRKPINAR

Yrd. Doç. Dr. Leyla KIRKPINAR

Yrd. Doç. Dr. Ahmet MEHMETEFENDİOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Türkmen TÖRELİ

Yrd. Doç. Dr. Özgür YILMAZ

Öğr. Gör. Dr. Olcay PULLUKÇUOĞLU YAPUCU

Sekretarya

Erdem ÜNLEN (ATAM Uzman Yardımcısı)

Aynur YAVUZ AKENGİN (ATAM Uzman Yardımcısı)

Halit Aytuğ TOKUR (ATAM Şefi)

Arş. Gör. Ferah AYYILMAZ ARAS (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Arş. Gör. Mustafa KIRIŞMAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Arş. Gör. Aymelek ŞENEL (Dokuz Eylül Üniversitesi)

BİR TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM HAREKETİ OLARAK KÖYCÜLÜK VE SELAHADDİN DEMİRKAN

Hasan DİNÇER*

ÖZET

Köycülük, İkinci Meşrutiyet döneminde köylü kitleleri aydınlatmayı hedefleyen bir fikir akımı olarak doğmuştur. Cumhuriyet döneminde ise iktisat ve eğitim alanlarında köylüye yönelik iyileştirici düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Görüşleri resmi çevrelerce de kabul gören Nusret Kemal Köymen'in 1930'lardaki Köycülük fikirleri; Cumhuriyet prensiplerinin köylüye benimsetilmesi, köye uygun öğretmen yetiştirilmesi, köylünün köyünde tutulması şeklinde özetlenebilir.

Selahaddin Demirkan ise 1940'ların Köycüsü olarak, Türk Devrimini gerçekleştiren, yeni medeniyeti kuracak unsur olarak Türk köylüsünü kabul etmiştir. Kitaplarında ve 1940-1946 arasında yayınladığı *Köye Doğru* dergisinde, köyü tanımaya ve değiştirmeye matuf yoğun ayrıntılar içeren öneriler sunmuştur. Köye ilginin canlı kalmasında emeği geçen Demirkan, köy nüfusunun ilelebet köyde tutulmasını mümkün ve gerekli görmüştür.

Anahtar Kelimeler: Köycülük, Selahaddin Demirkan, "Köye Doğru" Dergisi.

* Dr., Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü - hdincer@ankara.edu.tr

VILLAGE POLITICS AS A SOCIAL CONVERSION MOVEMENT AND SELAHADDIN DEMIRKAN

ABSTRACT

Village politics arose as a movement of idea in the second constitutionalist period aiming to enlighten the villager masses. In the Republic period, reformative regulations in the areas of economy and education for villagers were carried out. Ideas of Nusret Kemal Köymen, whose views are well accepted in official circles, concerning village politics in 1930s can be summarized as instillation of principles about republic on to villagers, educating teachers in accordance with villages and villagers being kept in their own villages.

Firmly standing for the village politics in 1940s, Selahaddin Demirkan adopted the Turkish villager as the element realizing the Turkish Revolution and establishing the new civilization. In his books and magazine entitled "Köye Doğru" – "Towards the Village" that he had published between the years 1940-1946, he shared very detailed suggestions directed towards knowing and changing villages. Making considerable efforts to keep the interest alive in villages, Demirkan considered it possible and necessary to keep village population in the village for good.

Key Words: Village Politics, Selahaddin Demirkan, "Towards the Village" Magazine.

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun İkinci Meşrutiyet döneminde karşılaştığı siyasal, ekonomik, kültürel sorunlar, Garpçılık, Türkçülük, İslamcılık gibi fikir akımlarının doğuşunu hazırlamıştır. Bu fikir akımları, dönemin sorunlarına bakışı yansıtmanın yanında, Cumhuriyet döneminde farklılaşarak varlığını sürdürmek gibi bir özelliğe de sahiptir. Köycülük akımı da bu çerçevede ele alınabilecek fikir akımlarındandır.

Bu bildiride, Köycülük akımının ortaya çıkışına kısaca değinilirken, 1920-1945 arası dönem daha ayrıntılı olarak işlenecek, özellikle 1940'larda aynı konuda yazdıklarıyla öne çıkmış olan Selahaddin Demirkan'ın düşünceleri tahlil edilerek Köycülük literatürüne katkı sağlanmaya çalışılacaktır.

Köycülük Akımının Doğuşu

Balkan Savaşlarında yaşanan kayıplar Türkçülük ve Halkçılık akımlarının doğuşunu hazırlamıştı. Türkçülük ve Halkçılık, nüfusun en önemli bölümünü oluşturan köylülere ulaşma ve onları aydınlatma düşüncesini de içermekteydi. Köycülüğün bir akım olarak ortaya çıkışında yaşanan siyasal gelişmeler kadar Rusya'daki Narodnik hareket de etkili olmuştu.[1]

Köycülük ile ilgili ilk somut oluşum, 1914'te İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin köylü ile bağlantısını sağlamayı amaçlayan Köylü Bilgi Cemiyeti'nin kurulmasıdır. 18 Mart 1919'da ise Köycüler Cemiyeti kurulmuş, Cemiyet'in en aktif üyesi Doktor Reşit Galip olmuştur. Galip, yazılarında köylü üzerindeki ağa baskısına dikkati çekmekte, köylüyü borç köleliğinden kurtarmayı ve büyük toprakları topraksız köylüye dağıtarak ağalığı yok etmeyi önermekteydi.[2]

Reşit Galip arkadaşları ile birlikte 1918 yılından başlayarak Batı Anadolu köylerinde köylüleri eğitmek ve yaşam koşullarını yükseltmek

---

[1] Türkan Çetin, "Cumhuriyet Döneminde Köycülük Politikaları", **75 Yılda Köylerden Şehirlere**, T. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1999, s. 213.

[2] Çetin, **a.g.e.**, s. 213.

için çalışmışlarda da bulunmuştur.[3] Köylülerin yaşam koşullarını yakından inceleyen Galip'e göre herhangi bir inkılabın köyden yükselmesi bir zorunluluktur. Toprak reformu, köylü borçları, ağalık gibi sorunlardan yola çıkan Galip, memleketin kurtuluşunun Türk köylüsünün sosyal ve ekonomik durumunun iyileştirilmesi ile mümkün olacağını savunmuştur.[4] Söz konusu dönemde işgaller ve kurtuluş mücadelesinin yaşanıyor olması sebebiyle köylülüğe dönük iyileştirici bir adım atılamamıştır.

TBMM'nin Açılışından 1930'lara Kadar Köycülük

1919 yılında başlayan Türk Kurtuluş Savaşı 1922 yılında başarıyla sonuçlandırılmıştı. Mücadelenin liderliği asker, bürokrat kesimlerce sürdürülmüşse de kazanılan zaferde, katkı anlamında en büyük pay Türk köylüsüne aitti.

Zaferde köylülüğün katkısına teşekkür anlamına geldiği kadar, gerçekleştirilecek olan devrimin gereği olarak, TBMM'nin açılışından başlayarak, köylü kitlelere dair düşünceler dile getirilmiş ve çeşitli adımlar atılmıştır.

Birinci TBMM'nde sürdürülen anayasa çalışmalarına katkı amacıyla Mustafa Kemal'in hazırladığı Halkçılık Beyannamesi'nde köy, köylünün toprak sorununa değinilmiş, toplumun gerilik koşullarının tasfiye edilmesi konusundaki kararlılık ifade edilmiştir.

Mutafa Kemal 1922'de Meclis'te yaptığı konuşmada, hakiki müstahsil olan köylünün Türkiye'nin sahibi ve efendisi olduğunu, herkesten daha çok refah, saadet ve servete layık olduğunu belirtmiştir.[5] Ülkede izlenecek ekonomi politikalarını belirlemek amacıyla 1923'te İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'nde çiftçi temsilsileri de katılmış ancak Kongre'de daha çok büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını koruyan kararlar alınmıştı.[6]

---

[3] Birgül Yılmaz, **Türkiye'de Köycülük ve Köy Enstitüleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2013, s. 17.

[4] Yılmaz, **a.g.e.**, s. 18.

[5] Seda Bayındır Uluskan, **Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2010, s. 81.

[6] Çetin, **a.g.e.**, s. 213-214.

1923 yılı Meclis açış konuşmasında Mustafa Kemal köylüye okuma yazma, milletini, dinini, dünyasını tanıyacak kadar coğrafya, tarih, din, ahlak bilgisi vermenin maarifin ilk davası olduğunu dile getirmiştir. Aynı dönemde Darülfünun psikoloji hocası Ali Haydar Bey de köyde çalışabilecek niteliklere sahip öğretmenlerin uygun ortamda yetiştirilmesi gereğine işaret etmiştir.

1924 yılında Mustafa Kemal'in davetiyle Türk eğitim sistemini incelemek için Türkiye'ye gelen eğitimci John Dewey, raporunda, okul ile köy halkı arasında sıkı bir ilişki kurulmasını ve öğretmenin köylüye birçok konuda öncülük etmesini önermiştir.

Salih Zeki, *Ziraat ve Ticaret* gazetesinde sürekli, tarımda makineleşme konusuna değinmiş, ABD'deki ziraat eğitiminin Türkiye'de uygulanmasını, böylelikle çiftçi ve köy çocuklarının tarıma olan ilgilerinin artacağını belirtmiştir. *Türk Sesi* yazarı ve Ziraat Okulu öğretmeni Çiftçi Necati Bey ise makinenin, kimyevi gübrenin önemine ve bunların yaygınlaşmasıyla tarımda verimin artacağına dair yazılar yazmıştır.[7]

18 Mart 1924'te Köy Kanunu'nun kabul edilmesi, 1925'te Orman Çiftliği'nin kurulması ve giderek Örnek Çiftliklerin çoğaltılması, 1925 yılında Osmanlı döneminden miras Aşar vergisinin kaldırılarak köylünün vergi yükünün hafifletilmesi ise bu dönemin köye dönük somut uygulamaları olmuştur.

1928 Harf değişikliği sonrasında köylüye dönük yayınların artışı, 1929'da yayınlanmaya başlanan *Köylünün Gazetesi*'nin ücretsiz olarak köylere dağıtılması da basın alanında köye dönük faaliyetlerden bazılarıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı döneminde Mustafa Necati Bey, devrimin yerleşmesinde öğretmenin önemine işaret ederek köye yönelik öğretmen yetiştirilmesi gereğini savunmuştur. Bu çerçevede 1927-28 öğretim yılında Kayseri'de, 1928-1929'da Denizli'de birer *Köy Öğretmen Okulu* açılmıştır. Bu okullarda öğretmen adaylarına öğretmenlik mesleğinde kullanı-

[7] Çetin, **a.g.e.**, s. 214.

lacak bilgiler yanında, öğretmenin köylüye yararlı olmasını sağlayacağı düşüncesiyle, Hayatiyet-Hıfzıssıhha-Ziraat gibi dersler de verilmiştir. *Köy Öğretmen Okulları* çeşitli sebeplerle 1931 ve 1932 yılında kapatılmıştır.[8]

Görüldüğü gibi Cumhuriyetin ilk yıllarında köycülük çerçevesinde ele alınabilecek görüş ve uygulamalar daha çok köylünün eğitimi, köy öğretmeni konuları üzerinde yoğunlaşmıştır.

1930-1945 Döneminde Köycülük

Türkiye'de 1930'lar; 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın etkisiyle Devletçi ekonomi politikalarının, Serbest Fırka deneyinin tesiriyle, tek parti yönetiminin pekiştirilmesine dönük siyasal yaklaşım ve uygulamaların gündeme geldiği yıllar olmuştur.

Bu dönemde, 1929 Bunalımı sebebiyle yaşam koşulları kötüleşen, Serbest Fırka'ya yoğun ilgi göstererek Cumhuriyet Halk Fırkası'nda anlaşılabilir kaygılar yaratan köylü kitlelere dönük yeni yaklaşımlar ve kurumların tesis edilmesi gündeme gelmiştir. Resmi yaklaşım ve uygulamaların yanında, aydınların da köycülük konusundaki fikirlerinin ve önerilerinin zenginleştiği göze çarpmaktadır.

1934'ten başlayarak *Dönüm* dergisi, sanayileşmenin tarımdaki yeniliklerin ardından geleceğini savunmuş, tarımsal ürünlerle dış pazarlara açılmayı, kooperatifleşmeyi savunmuştur. Muhittin Birgen'in *Türk Kooperatifçisi*, Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun *Karınca* ve *Kooperatif Postası* dergilerinde de kooperatifleşmenin önemi vurgulanmıştır. Mehmet Saffet (Engin) köylülüğün ilmi ve iktisadi cephesine dikkati çekmiş, köylü kitlelerdeki hurafe, kadercilik ve tevekkülün yıkılması, köylerin pazar için üretim yapar konuma getirilmesinin önemini belirtmiştir.

Kırımlıoğlu Rıfat Bey de köylünün işine yarayacak pratik bilgilerle donanmış, köye uygun öğretmen yetiştirme ve köylerin imarı konusuna değinmiştir. Reşit Galip ise halkın sıtma konusundaki vurdumduymazlığına dikkati çekmiş, bu amaçla köy öğretmenlerine dönük bir kitap yayınlamıştır.[9]

---

[8] Uluskan, **a.g.e.**, s. 92-93.

[9] Çetin, **a.g.e.**, s. 218-219.

Hıfzırrahman Öymen, köycülüğe dair yazılarında, gelişmiş ülkelerdeki uygulamalardan yola çıkarak, köylerde hasat zamanı çocuğun yalnız kalmasını önlemek için, çalışılan alanların yakınında çocuk bahçeleri ve yuvalar açılmasını önermiştir.[10] Mehmet Ali Şevki de 1937'de ilk köy monografisi olan *Kırna Köyü*'nü yayınlamıştır.[11]

Kadro (1932-35), *Kooperatifçilik* (1931'den itibaren), *Varlık* (1933'ten başlayarak), *Ülkü* (1933-1950) de, sayfalarında köycülük konusuna yer veren dönem dergileri olmuştur. İsmail Hakkı Tonguç'un *Canlandırılacak Köy*, Hasan Reşit Tankut'un *Köylerimiz*, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun İçtimai Mektep, Nusret Kemal Köymen'in *Köycülük Programına Giriş*, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban*, İsmail Hüsrev Tökin'in *Türkiye'de Köy İktisadiyatı*, aynı yıllarda yayınlanmış köycülükle ilgili eserlerden bazılarıdır.[12]

1930'lardan itibaren Halkevleri dergisi Ülkü'de, Köycülük konusunu etraflıca işleyen, görüş ve önerileri resmi çevrelerce de kabul gören köycülerden biri de Nusret Kemal Köymen'dir.[13]

Köymen, iktisadi gerilik, para darlığı, sanatların cılızlığı, az gıda ile beslenme, sağlık ve temizlik görüşünün zayıflığı ve batıl inançların yaygınlığını köylülüğün başlıca sorunları olarak zikretmiştir.[14]

Dönemin köylülüğe dönük tartışmaları içinde Köymen'in, köylünün eğitimi-köy öğretmeni, köye medeniyet nimetlerinin götürülmesi, köyün sanayileşmesi, köylünün Cumhuriyet değerlerini benimsemesi gibi konularda somut önerileri olmuştur. Köylülerin medeni bir yaşama kavuşmasını önemsemiş; her köye okul, dükkân, tamirhane, postane,

---

[10] Yılmaz, **a.g.e.**, s. 25.

[11] Yıldız Akpolat, "1935-1959 Yılları Arasında Siyasi Bilgiler/İlimler Mecmuası'nda/Dergisi'nde Sosyoloji", **Sosyoloji Konferansları**, No: 46 (2012-2) / s. 91-118.

[12] Uluskan, **a.g.e.**, s. 109-117.

[13] Cumhuriyet döneminde ABD'de eğitim görmüş, Meksika, Kanada, Danimarka ve Rusya'daki köycülük akımı ve uygulamalarını incelemiştir. Yılmaz, **a.g.e.**, s. 3-15.

[14] Nusret Köymen, **Köycülük Programı'na Giriş**, Ulus Matbaası, Ankara, 1935, s. 33.

dispanser, kreş, kooperatif, yol, radyo, kitap, tiyatro ve sinema gibi hizmetlerin götürülmesi gereğini ifade etmiştir.[15]

Köyde çalışacak öğretmeni, basmakalıp bilgileri veren değil; sorgulayabilen, araştıran, tartışabilen öğrenciler yetiştirmesi gereken eğitimci olarak tasvir etmiştir. *Köy Rehberleri* olarak adlandırdığı eğitimcilerin köylüye yararlı olacak becerilere de sahip olması gerektiğini ifade etmiştir.[16] Köymen, köy rehberlerine, köydeki batıl inançları yıkma, köylünün kültür ve kazanç seviyesini yükseltme, köylüde estetik duygu yaratma, vatandaşlık bilinci oluşturma gibi görevler de yüklemiştir.

Devlet kurumları tarafından yürütülen eğitsel-kültürel faaliyetlere de değinen Köymen, Halkevleri köycülerinden, Türk köylüsünü köy kanunu, mahalli idare, muhtar-ihtiyar heyeti- milletvekili seçimi, oy kullanma konularında bilinçlendirmesini, onu hakiki bir demokrasi vatandaşı olma yolunda ilerletmesini öğütlemiştir.

Şehirleri ekonomik emniyeti olmayan alanlar olarak gören Köymen, köy temelinde bir Türkiye geleceği tasarlamış, ülke içinde kültür ve sınıf ayrılıklarına meydan verecek sosyal ve ekonomik kümelenmelerin olmaması gerektiğini savunmuştur. Türkiye'nin Batı'nın gittiği yanlış şehirci sanayi yolundan gitmemesi, sanayileşmeyi köylere yayması gerektiğini vurgulamıştır. [17]

---

[15] Meksika'daki köye yönelik başarılı uygulamalardan esinlenen Köymen, şehirlerde *Köylü Hanı* yapılmasını önermiştir. Ona göre, köylüler hana gide gele şehirdeki rahatlığa, temizliğe, eşyalara, güzelliklere alışmalı ve bunları zamanla aramaya başlamalıdır. Han'da ziraat sergileri, sanat sergileri açılmalı, konferanslar ve ziyafetler verilmesini de önermiştir. Nusret Köymen, "Köy Çalışmalarında Tek Müspet Yol: Köylü Hanı", **Ülkü**, S, 40, 1936, s. 300-302.

[16] Köy Rehberlerinin, sınıf ortamında kullanacağı bilgiler dışında resim, duvarcılık, çömlekçilik, doğramacılık ve marangozluk, demircilik, makine tamirciliği, sebzecilik, meyvecilik, tavukçuluk, arıcılık, sütçülük, balıkçılık, gibi konularda da eğitilmesi gereğini savunmuştur. Köymen, Nusret, "Bir Köycülük Projesi Tecrübesi", **Ülkü**, S. 8, 1933, s. 121-122; Köymen'in bu konuda Meksika'daki köy okullarının yapıları ve işleyişlerinden etkilendiği belirtilmiştir. Yılmaz, **a.g.e.**, s. 15.

[17] Nusret Köymen, "Sanayileşmemiz Üzerine Düşünceler", **Ülkü**, S. 36, 1936, s. 22.

1930'lardan başlayarak Hükümet'in köye dönük yeni adımları gündeme gelmiştir. 1930 yılında Ankara Yüksek Ziraat Mektebi açılmış, bunu Bursa, İzmir, Adana'da Ziraat Mekteplerinin açılışı takip etmiştir. Çiftçilerin ve bilim adamlarının katılımıyla 1931'de toplanan Birinci Türkiye Ziraat Kongresi'nde Devletçilik dönemi tarım politikalarına yön verilmeye çalışılmıştır. [18]

Bu dönemin önemli bir diğer adımı 1932'de Halkevleri'nin kurulmasıdır. Halkevleri yönetmeliğinin 104. maddesinde Köycülük Kolu'nun görevi "*köylerin sosyal ve sağlık ve estetik açılardan gelişmesi için ve köylüyle kentli arasındaki karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının güçlendirilmesine*"[19] çalışmak olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede Köycülük Kolu, köycülüğe ilginin artması, kooperatifçiliğin gelişmesi, Devrim prensiplerinin yaygınlaşması, okuma-yazma oranının yükselmesi, sağlık ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için çalışmalar yapmıştır. [20]

Halkevlerinin açılışıyla köy, özellikle Köy Öğretmeni yetiştirme ile ilgili tartışmalar artmıştır. 1933'te Bakan Reşit Galip'in girişimi ile öğretmen yetiştirme konusundaki görüşler raporlaştırılmıştır. Raporda öğretmenin, mesleki yeterlilik yanında, Türk Devriminin yeniliklerini köylüye benimsetebilecek, köylüye yürüttüğü faaliyetlerde yararlı olabilecek nitelikte olması gerektiği belirtilmiştir.

Köy öğretmeni konusunda olumlu sonuçları görülecek adımlar, 1935 yılından başlayarak, Saffet Arıkan'ın Bakan, İsmail Hakkı Tonguç'un İlköğretim Genel Müdürü olduğu dönemde atılmıştır. Tonguç'a göre, Köy meselesi mihaniki bir surette köy kalkınması değil, bilinçli bir şekilde köyün içten canlandırılmasıdır. Öyle canlandırılmalı ve bi-

---

[18] Çetin, **a.g.e.**, s. 217.

[19] Anıl Çeçen, **Halkevleri**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990, s. 127.

[20] Halkevleri'nin köye dönük diğer faaliyetleri olarak şunlar sıralanabilir: Köy *Duvar Gazetesi*'nin yayını ve köylere ücretsiz dağıtımı, köyde kullanılacak pratik bilgileri aktarmak, tiyatro-spor -sinema faaliyetleri, okuma-yazma kursları, sağlık hizmeti sunmak, başarılı öğrencileri okullara yerleştirmek, seyyar kitaplık oluşturmak, yerel türküleri kaydetmek, köy için broşür ve kitaplar yayınlamak. Çeçen, **a.g.e.**, s. 133-231.

linçlendirilmeli ki onu hiçbir kuvvet istismar etmesin, ona uşak muamelesi yapmasın. Tonguç köy toplumu için öngördüğü bu dönüşümde öğretmenin bütün dinamizmi yüklenmesini, sarıklı köy hocasının yerini almasını tasarlamıştır. 1936'da Eskişehir Çifteler Mahmudiye köyünde, erbaşları öğretmen olarak yetiştirecek Eğitmen Kursu açılmış, müfredatta, eğitim-öğretim faaliyetleri yanında tavukçuluk, dülgerlik ve genel tarım bilgilerini içeren derslere de yer verilmiştir.[21] Başarılı sonuçlar üzerine Kars, Edirne, Erzincan, Kocaeli'de de Eğitmen Kursları açılmıştır.

Eğitmen Kursları başarılı olmakla birlikte, öğretmen ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğu için yeni bir uygulamaya geçilmiştir. 1940 yılında Köy Enstitüleri açılmış, Eğitmen Kursları Enstitülerin temelini oluşturulmuştur. Enstitüler; eğitime ayrılan süre, uygun yaştaki ve köy kökenli çocukların okula alınması, öğretmenlikte ve köye yararlı olmada gereken vasıfları kazandıracak mahiyetteki eğitimi, teorik-pratik ders dağılımındaki dengeliliği, nitelikli öğretmenlerin görevlendirilmesi, devlete mali açıdan fazla yük getirmemesi gibi özellikleri ile köy öğretmeni sorununun çözülebileceğini kanıtlamıştır.[22]

Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasının dış ve iç siyasal gelişmelerinin Türk politik hayatındaki etkileri ile Enstitüler, önce başlangıçtaki niteliklerinden uzaklaştırılmış, daha sonra da kapatılmıştır.

1937'de Tarım Bakanlığı, 1938'de Toprak Mahsulleri Ofisi'nin kuruluşu, 1945'te Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu iktisadi alanda, köylülüğe dönük uygulama ve girişimlerden bazılarıdır.

---

[21] Uluskan, **a.g.e.**, s. 94-96.

[22] Enstitülerin kuruluş, işleyiş ve kapatılış süreci hakkında bakınız: Necdet Aysal, "Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,** S. 35-36, 2005, s. 267-282.

Selahaddin Demirkan ve Köycülük

Köye Yöneliş ve Tespitler

1940'lar boyunca köy, köycülük konuları üzerine eğilmiş aydınlardan biri Selahaddin Demirkan'dır.[23] Onun köy ve köylü sorunlarına ilgisinin köylülerle temasının artması sonucu oluştuğu anlaşılmaktadır. Önceleri köylüye gıpta ve acıma karışımı bir duygu ile bakan Demirkan, özellikle Maarif Vekaleti'nde çalıştığı 1930'larda,[24] Türkiye'de kazı yapan yabancı arkeoloji heyetlerinin yanında devlet görevlisi olarak bulunduğu yıllarda, köylülerin, derin bir hayat felsefesi ve tabiat bilgisi taşıdıklarını keşfetmiştir. Zaman geçtikçe içinde, köylüye olan sevgisinin yanında onlara yararlı olma amacı da doğmuştur. Ancak var olan bilgi düzeyiyle köylüye faydalı olamayacağını anlayan Demirkan köy konusunda yoğun bir okuma ve gözlemleme faaliyetine başlamıştır.[25]

Selahaddin Demirkan, kazılar sırasında, tarih ve arkeolojiye meraklı olan General Kazım Dirik ile tanışmış ve dostlukları ilerlemiştir. 1936 yılı başlarında TBMM'de Trakya Umumi Müfettişliğine[26] bağlı

---

[23] Selahaddin Demirkan yıllarca yazmasına karşın, nerede doğduğu, nasıl bir eğitimden geçtiği hakkında bilgi vermemiştir. Hakkında yapılmış bir teze (Müge Civan, **Selahattin Demirkan'ın Eserleri ve Sosyoloji Anlayışı**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999, İstanbul) de ne yazık ki ulaşmak mümkün olmamıştır. Demirkan eserlerinde farklı soyadları ve yazılışı farklı olan aynı isimleri kullanmak gibi bir özelliğe de sahiptir: Selahaddin Demirkan, Salahaddin Demirkan, Selahaddin Kandemir, Selahattin Kandemir. Demirkan'ın bir fotoğrafı (**Ek-1**) ve Köye Doğru dergisinin ikinci sayısının kapağı (**Ek-2**) **Ekler** bölümünde verilmiştir.

[24] "Turova hafriyatında 1932-33 ve 34 senelerinde Maarif Vekâleti tarafından tayin olunan hafriyat komiseri sıfatı ile çalışmıştım". Selahattin Kandemir, **Turova Harabesi**, Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi, İstanbul, 1938, s. 7. Kitabın ilk baskısı 1933 yılında yapılmıştır. İlk yayınlanışta olduğu gibi ikincisinde de General Kazım Dirik'in yardımları olmuştur. s. 8.

[25] Selahaddin Demirkan, "Köycülüğün Manası ve Kıymeti", **Köye Doğru**, S. 2, 1940, s. 3.

[26] Türkiye'de Umumi Müfettişliklerin kuruluş gerekçeleri, Trakya Umumi Müfettişliğinin kuruluşu ve köye dönük çalışmaları hakkında ayrıntılı açıklamalar için bakınız: Serdar Göktaş, **Trakya Umumi Müfettişliği'nin Köycülük Politikası,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2012, s. 85-147.

Köy bürosu kurulması kabul edilmiş, General de söz konusu Büro şefliğini ona teklif etmiştir. Demirkan, Şubat 1936'dan Ekim 1938'e kadar Edirne'de Kazım Dirik'in odasının yanındaki odada Köy Bürosu şefi olarak çalışmıştır. O yılları: "O günler hayatımın en heyecanlı ve en güzel devresidir."şeklinde anmıştır.[27]

Trakya'da çalıştığı yıllarda Demirkan, Edirne ve Tekirdağ köylerini; yetiştirilen tarım ürünleri, yaygın ev tipleri, gelenekler, ulaşım imkânları ve şehirle ilişki cephelerinden, gerçekçi bilgiler edinmesini sağlayacak kadar yakından tanımıştır.

Demirkan'ın Köycülük üzerine ilk yazıları 1935 yılında Cumhuriyet Gazetesi ve Ülkü dergisinde yayınlanmıştır. İlk yazılarında, köy konusunun genişliğine işaret etmiş, Köycülüğün ulusal bir dava olduğunu, köylünün ancak devlet kuvveti ile kurtarılabileceğini vurgulamıştır.[28]

1938'de toplanan Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi'ne katılan Demirkan, Kongre'ye, *Köy Kalkınması Hakkında Rapor*'unu sunmuştur. Rapor'da Türkiye'de köylülüğün maddi koşulları hakkındaki tespitleri ile köye dönük önerileri yer almıştır.[29]

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu, binlerce yıllık Türk medeniyetinin kültür ve kan malzemesini veren köylü yığınların eseri olarak gören Demirkan, on yedi milyon nüfusun on dört milyonunun köylü olduğunu hatırlatmıştır.[30]

Türkiye'de köylülüğe dair bazı tespitleri şunlardır:

Bazı bölgelerde, meskenler ve tarım araçları açısından, tarihten önceki devirler yaşanmaktadır.

Devletten, şehirden kaçak, avare aşiretler mevcuttur.

---

[27] Selahaddin Demirkan, "General Kazım Dirik", **Köye Doğru**, S. 27, 1941, s. 5.

[28] Selahaddin Kandemir, "Köycülüğümüz", **Ülkü**, S. 31, Eylül 1935, s. 32-36.

[29] Selahattin Kandemir, **Köy Kalkınması Hakkında Rapor**, T. C. Ziraat Vekâleti Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, Ankara, 1938, s. 3-42.

[30] Selahattin Kandemir, **Köy Kalkınması ...**, s. 5.

Güney ve Orta Anadolu'da geri yaşam koşulları, şehirlerden uzaklık, daima aynı coğrafi muhitin etkisinde yaşamaktan doğan, milli birliğin oluşumunu geciktiren bölgecilik psikolojisinin canlılığı söz konusudur.

İklim, ürün kalitesizliği, ziraat vasıtalarının azlığı, kredi yokluğu, teknik yetersizlikler ve suni gübre yokluğu Türk köylerinin genel sorunlarıdır. [31]

Türkiye'nin toplumsal meseleleri üzerinde düşünmek, etki etmek gerektiğinde geniş bir bilinmezlik, metotsuzluk, vasıtasızlık dünyası ile karşılaşıldığını belirten Demirkan, köy davası için: "*...ne yalnız bir ziraat ne yalnız bir terbiye ne de sağlık, ekonomi, kültür mevzuudur. Bütün bunları ihtiva eden külli bir problemdir.*"[32] tespitini yapmıştır.

Köyü iktisaden teşkilatlandırıp güçlendirerek köylü aileyi üretici hale getirme, köylünün milli ve mesleki şuurunu güçlendirme, toprakçı ve halkçı bir medeniyet kurma, bütün içtimai meselelerde Kemalizm prensiplerini temel alma, köy kalkınma planını sosyal ve ekonomik temele dayandırma ve Türkiye'ye mahsus köy sosyolojisi kurmayı genel bir köy kalkınmasının temel hedefleri olarak zikretmiştir.

Köylüyü ve Köycüyü yetiştirmeyi, köy kalkınmasını gerçekleştirecek anahtar olarak görmüş, ancak Köycünün yetişmesini köylünün yetişmesinden daha önemli bulmuştur. Köycülüğü "ilmi" ve "ameli" olarak ikiye ayıran Demirkan, İlmi köycülüğü; sorunları ilim ve fikir cephesinden ele almak, köy sosyolojisi kurmak, fikir ile hareketi birlikte yürütmek olarak tarif etmiştir.

Ameli köycülük kapsamında sunduğu öneriler, köylünün maddi faaliyetlerine dönük olması itibarıyla önemlidir:

---

[31] Selahattin Kandemir, **Köy Kalkınması ...**, s. 5-6; Köy davasının mevzularını bayındırlık, sağlık, iktisat, kültür iskan meseleleri şeklinde sıralarken bu davanın savunma, ekonomi, ahlak ve ilerleme konuları ile sıkı bir ilişkili içinde olduğunu ifade etmiştir. s. 10-11.

[32] Selahattin Kandemir, **Köy Kalkınması ...**, s. 7.

Şehre gelen köylünün resmi işlerini kolaylaştırılmak,

Ürünlerinin değerinden satılması için tedbir almak, gereken yerlere pazarlar kurmak,

Hasta köylüleri ücretsiz tedavi ettirmek, fakir köy çocuklarını okutmak,

İyi tohum, fidan ve damızlık hayvan temin etmek,

Köylülerin kullandığı hanları temiz tutmak, az ücretle sinemaya gitmelerini sağlamak,

Köy çocuğunun eğitiminde, onu köyünde üretken kılmayı esas almak.[33]

"Köye Doğru" Dergisi: Temeli Köy Olan Bir Cumhuriyet Tasavvuru

Selahaddin Demirkan Köycülük konusundaki ayrıntılı, uzun soluklu yazılarını *Köye Doğru* dergisinde yayınlamıştır. Köye dönük önemli arayış ve uygulamaların gündeme geldiği bir dönemde, 1940-1946 arasında yayınladığı dergi, fikirlerini izleme ve tahlil etmede kesin bir öneme sahiptir.[34]

Dergi'nin ilk sayısında Demirkan'ın, Köy meselesini; şehir, Türk Devrimi, toprak, Türk tarihinde köylülüğün yeri ve uygarlık konularıyla bağlantılı olarak ele alacağı anlaşılmaktadır:

"Şehirli veya köylü; âlim veya cahil olsun, her Türkün biricik endişesi budur ve bu olacaktır: Köyün kurtuluşu. ...şehir... İçinde yaşamakta olan bugünün refahlı insanları damarlarında dönen kanın, ceplerinde biriken servetin topraktan geldiğini henüz idrak edememektedirler... Biz sahte, ferdiyetçi, ... Ukala bir "şehir medeni-

[33] Selahattin Kandemir, **Köy Kalkınması ...**, s. 16-22; Kurumsal anlamda İskan Bankası, Köylü Müzesi, Köycüler Cemiyeti ve Köycülük Kurumu kurulması yönünde önerileri de mevcuttur. s. 42-43.

[34] Demirkan 1938 yılında Edirne'den İstanbul'a gelmiş, İstanbul Eminönü Halkevi'nde çalışmaya başlamıştır. Bu göreve tam olarak hangi tarihte başladığını belirtmemiş olmakla birlikte, 1940'ların başında olması muhtemeldir.

yeti" yüzünden bu memleketi yabancı kültürüne, düşman ordusuna teslim edenlerle asırlarca boğuştuk. . . Kalın surlarının ardına çekilmiş hodkâm, ... Hain bir şehir zihniyetinin esiri olan koca imparatorluğun enkazı altından canını zor kurtarmış toprak adamlarıyız... Cihan hâkimiyetini oradan idare ettik ve yine koca imparatorluğu oraya gömdük. Şimdiki Cumhuriyetin de temeli köydür, kanı köylüdür."[35]

Osmanlı dönemini köylülük açısından olumsuzluklar dönemi olarak niteleyen Demirkan, Türk Devrimi'nin kökleşmesi için Kurtuluş Savaşı'nda başlayan inkılap-köylü birlikteliğinin sürdürülmesi gerektiğini savunmuştur.

Türkiye'nin iktisadi kalkınmasını köy kalkınması olarak görmüş, Cumhuriyet dönemine has olan Halka doğru hareketinin, Köye doğru hareketini de içerdiğini, bu hareketin Osmanlılığa ait bütün ikiliklerin tasfiyesi anlamına geldiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda önce, Türk insanının ırki, tarihi, maddi, manevi kaynaklarının tanınması gereğini vurgulamıştır. Ona göre, Türkiye'de milli bir felsefe-hayat-ahlak-kültür nihayet, yeni bir Türk medeniyeti bu toprağın insanını tanıdıktan sonra doğabilir. Bu konuda hiçbir ön doktrin olamaz.[36]

Türk köylüsünü geçmişten bugüne, bütün büyük gelişmelerin, milli kültür ve ahlakın, maddi üretimin yaratıcısı olarak kabul etmiş, Türk İnkılâbının izahını yaparken soyut bir kültür telakkisine değil toprağa, üretime, işe, köye, halka ve yaratmaya götüren bir telakkiye dayanmanın zorunluluk olduğunu vurgulamıştır.

Türk köylüsünü geçmişin ve geleceğin yaratıcı unsuru olarak ele aldığı için, Köylülüğe dair hemen her konuda, tespitlerde bulunmuş, öneriler sunmuştur.

Toprak meselelerini köy kalkınma davasının ruhu, Türk İnkılâbının gerçekleşmesini sağlayacak asıl inkılâp olarak gören Demirkan, Toprak

---

[35] Selahaddin Demirkan, "Büyük Türkiye Kuvvetli Köy", **Köye Doğru**, S. 1, 1940, s. 3.

[36] Selahaddin Demirkan, "Halka Doğru Köye Doğru", **Köye Doğru**, S. 44, 1942, s. 4-12.

Reformu girişiminin gündeme gelmesinden önce topraksız köylü gerçeğine temas etmiş, feodalitenin tasfiye edilmesini, büyük çiftliklerden ve devlet arazilerinden köylüye toprak dağıtılmasını önermiştir.[37]

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun Meclis'te görüşülmeye başlandığı 1945 yılında ise köylüye toprak verilmesinin, sorunun çözümü için yeterli olmayacağına dikkat çekmiştir: *"Köylünün asıl derdi topraksızlıktan daha fazla toprağa-hukuki ve iktisadi anlamıyla-tamamıyla sahip olamamasıdır. Topraksız köylü meselesi toprağı olup da tapusu, öküzü, parası olmayan köylü meselesi yanında o derece mühim değildir."*[38]

Kanun ile küçük köylü işletmelerinin esas alındığını, aile hayatının kuvvetlenmesi için köylü işletmelerini iktisadi ve içtimai bakımlardan güçlendirmek amacının güdüldüğünü tespit eden Demirkan, yasanın uygulanmasında beklenmeyen sorunlar yaşanacağını, bu sorunların sağlıklı biçimde çözülememesi halinde istenen sonucun elde edilemeyeceğini belirtmiştir.[39]

Toprak Reformu girişiminden kısa süre sonra gündeme gelen Türkiye'de Çok Partili Siyasal Hayatın kuruluşu tartışmalarını da değerlendirmiştir: *"Türkiye'de demokrasi siyasi manasıyla ifade olunuyor. Tek dereceli seçimler, birçok partiler vs... demokrasiyi doğuran içtimai demokrasidir. Ailede, ... fabrikada, hükümet kapısında, mektepte yaşayan demokrasidir. İster tek ... ister beş*

---

[37] Selahaddin Demirkan, "Yine Toprak Meselesi", **Köye Doğru**, S. 8, 1940, s, 2; "...toprak davasını, zamanı gelmişken iktisadi, hukuki, idari, içtimai problemleri yeniden gözden geçirmeli ... kendi milli bünyemize göre, ... kökünden halletmeliyiz ." Selahaddin Demirkan, "Toprak Davamız", **Köye Doğru**, S. 52, 1942, s. 3.

[38] Selahaddin Demirkan, "Köylü Yalnız Toprak Değil Toprağına Sahip De Olmak İstiyor .", **Köye Doğru,** S. 104, 1945, s. 2; Yazar, İstanbul gazetelerinde Kanun ile ilgili çıkan yazılara nazaran, ilim ve fikir adamlarının iki saat mesafedeki köyler aleminden habersiz olduğundan şikayet etmiştir. s. 2.

[39] Selahaddin Demirkan, "Cumhuriyet Devrinin En Önemli Bir Kanunu", **Köye Doğru,** S. 105, 1945, s. 2; 1943 tarihli Toprak Mahsulleri Vergisi'nin tahsilinde halk zararına uygulamaların olabileceği konusunda da uyarıda bulunmuştur. Selahaddin Demirkan, "Toprak Mahsulleri Vergisi ve Hükümet Hisseleri" **Köye Doğru,** S. 72, 1943 s. 3-4.

parti olsun, cemiyetin ruhunda yaşamayan, halkın çoğunluğunu toprağa, tabiata, merkezi idareye, şahsi tagallüplere esir eden bir içtimai bünye ... karşısında devletin temellerini sarsıcı, ... zararlı kudretler ... cemiyetin düzenini bozmaya hazırdır."[40]

Köylerde tefeciliğin gizliden gizliye sürdüğünü, köylünün ucuz kredi bulamadığını, pazarlara uzak köylerin ürünlerini satamadığını belirtmiştir. Ağalığın eski siyasi anlamını kaybetmekle birlikte iktisadi rolünü sürdürdüğüne dikkati çekerek, Kooperatifçiliğin, iktisadi gelişme ve örgütlenme sorunu çözülmemiş köylülük için çare olabileceğini ifade etmiştir.[41]

Dışarıdan gelen göçmenler konusuna da değinen Demirkan, sıhhi ve iktisadi açıdan göçmenleri tanımadığımızı, yerleştirmede meslek, iklim, köy arazisi gibi unsurların dikkate alınmadığını belirtmiştir. Göçmenlere tapu verme ve mesken temini konularında da sorunların yaşandığına işaret etmiş, iskân konusunda karşılaşılan parasal sorunları aşmak için bir İskân *Bankası* kurulmasını önermiştir.[42]

Cumhuriyet döneminde köye dönük önemli atılımların gerçekleştirildiğini ifade eden Demirkan, ancak, kâğıt üzerinde doğru olan kararların uygulamada beklenenin aksine sonuçlar doğurduğunu belirtmiş, Başbakanlığa bağlı bir *Köycülük Umum Müdürlüğü* kurulmasını, Müdürlükte çeşitli Bakanlıkların uzmanlarından oluşan bir idare heyeti oluşturulmasını önermiştir.[43] Demirkan köy işlerinde kırtasiyeciliğin bitirilmesi konusundaki uyarılarını da pek sık tekrarlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında büyük bir ordunun hazır tutulması sebebiyle tarımsal üretim düştüğü için, kime ait olduğunu ayırt etmeksizin sahipsiz toprakların ekilmesini, eli tutan herkese ekim mükellefiyeti

---

[40] Selahaddin Demirkan, "İçtimai Davalarımızın Kökü Köydedir.", **Köye Doğru**, S. 111, 1946, s. 2.

[41] Selahaddin Demirkan, "Ağalık, Beylik Devri Kapanmadı mı?", **Köye Doğru**, S. 48, 1942, s. 3.

[42] Selahaddin Demirkan, "İskân Meselelerimiz", **Köye Doğru**, S. 56, 1942, s. 3.

[43] Selahaddin Demirkan, "Köye Doğru Yeni Hamleler", **Köye Doğru**, S. 51, 1942, s. 4.

konmasını, tohum seçiminin kişilere bırakılmayıp devletçe belirlenmesini önermiştir.[44]

Üretim konusuna değinirken, çift hayvanı sorununun yaygın olduğunu, tarımın makineleşmesi konusunun planlanmadığını, yapılanların yetersiz olduğunu belirtmiş, Devlet-mahalli idareler-köylü işbirliğini sağlamanın ve kooperatifleşmenin çözüm olabileceğini vurgulamıştır.[45]

Türkiye'de köye dönük bütün uygulamaları, yayınları, tartışmaları yakından takip etmiş, Köy Enstitüleri'ni incelemek için Çifteler, Hasanoğlan ve Kepirtepe Köy Enstitülerini ziyaret etmiştir. Tanık olduklarından doğan mutluluğu cümlelerinde görülebilen Demirkan, Enstitüleri, tarihi ve kültürel anlamıyla Tanzimat devrini kapayacak ilk devlet kurumu, burada görev alanları ise Türk tarihini yeniden yapmakla meşgul idealist münevverler olarak nitelemiştir.[46]

Enstitülerde yürütülen faaliyetler hakkında ayrıntılı bilgiler verirken, buralardaki öğrencilerin ifade tarzlarındaki doğallıkla, bilinen öğretmen okulu öğrencilerinden ayrıldığına dikkati çekmiştir. Enstitülerin temelini ve ruhunu, hem iş yapmak, hem de ameli ve nazari bilgi öğrenmek olarak özetlemiş, şahit olduğu enerji ve hareketin samimi, yaratıcı meslek aşkından doğduğunu düşünmüştür.[47]

Enstitülerden mezun olup köye gidecek öğretmenlerin köy kalkınmasında yararlı olabilmesi için mutlaka yasal düzenlemeler yapılmasını, aksi halde pek bir şey yapamayıp eski öğretmenler gibi pasifleşeceğini belirtmiştir.[48]

---

[44] Selahaddin Demirkan, "Ziraat Seferberliği Bugünün En Mühim Milli Davalarındandır.", **Köye Doğru**, S. 37, 1942, s. 3-4.

[45] Selahaddin Demirkan, "Köy Kalkınma Meseleleri", **Köye Doğru**, S. 5, 1940, s. 3.

[46] Selahaddin Demirkan, "Türk Misyonerleri", **Köye Doğru**, S. 47, 1942, s. 3.

[47] Selahaddin Demirkan, "Çifteler Köy Enstitüsü", **Köye Doğru**, S. 35, 1941, s. 6-13.

[48] Selahaddin Demirkan, "Köy Öğretmeninin İdari Selahiyetleri", **Köye Doğru**, S. 41, 1942, s. 3.

Demirkan köye dönük politikaları ve sonuçlarını incelemek için Bulgaristan'a da gitmiş, ilginç notlar aktarmıştır. Bütün modern tekniklerin kullanıldığını, ekilmedik bir karış yer bırakılmadığını belirtirken, tarım, hayvancılık ile ilgili gazete ve dergilerin Bulgar köylülerince kapışıldığını gördüğünde *"bizim köylümüzün yüzde onu olsun ne zaman böyle gazeteleri kapışacak"* diye sormuştur.[49]

Selahaddin Demirkan'ın yazılarında farklı kesimlerin Köycülük konusuna yaklaşımları da yer almıştır.

Bireyci olarak nitelediği ve terk edilmesini zorunluluk olarak gördüğü Tanzimat'ın edebiyattaki yaklaşımının Cumhuriyet döneminde de sürdüğünü, edebiyatın hala yenilik-eskilik, aşk, şehvet nakaratını bırakmadığını, toplum (köy) gerçeğine nüfuz edemediğini belirtmiştir.[50] Ona göre romanda, öyküde, köylü yanlış işlenmekte, üstünkörü anlatılmakta bu da köylünün manevi istismarı anlamına gelmektedir.[51]

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'de ırkçılık taraftarı kişilerin ve ırkçı-Turancı fikirlere sayfalarında yer veren dergilerin arttığı bilinmektedir. Demirkan, ülkenin gerilik koşullarının bariz olmasına rağmen aydın kafaların topraktan, dolayısıyla, gerçeklerden kaçtığını belirterek Türkçülere seslenmiş, onları gerçekçi olmaya çağırmıştır: *"...masa başlarındaki gazete ve mecmua sahifelerindeki Türkçülükle toprak üstündeki Türkçülük arasında eğer uçurum denecek kadar ayrılık görünüyorsa, böyle bir manzarayı seyre-*

[49] Selahaddin Demirkan, "Bulgaristan'da Köy ve Köycülük II", **Köye Doğru**, S. 78, 1943, s 14; Bulgaristan'a dair başka bir yazısında, bu ülkede Köy idaresinin yetkilerinin bize göre daha geniş olduğu, muhtarın atandığı, muhtar olmada yüksek eğitimli, idari işlerde tecrübeli, köy halkından olmak şartlarının arandığını nakletmiştir. Selahaddin Demirkan, "Bulgaristan'da Köy ve Köycülük IV", **Köye Doğru**, S. 79, 1943, s. 10.

[50] Selahaddin Demirkan, "Edebiyatımız ve Köy Davası", **Köye Doğru**, S. 2, 1940, s. 4.

[51] Selahaddin Demirkan, "Köylüyü Yeni Bir İstismar Tarzı", **Köye Doğru**, S. 21, 1941, s. 3; Türk münevveri köylü kitlelerle dayanmadığı için edebiyatta sanatta bilimde millete rehberlik edecek bir fikir sistemi ve milli bir felsefe kuramamıştır. Selahaddin Demirkan, "İnkılâbımız ve Köylü", **Köye Doğru**, S. 62, 1943, s. 5.

denlerin ruh haletini iyi incelemelidir... Bizim Turanımız Anadolu'dur... Ey Türkçü kardeşler üretime, işe, sabana koşunuz. Ta ki Turan'a tok karınla gidelim."[52]

"... kitap ve bütçe Türkçüleri hala ve hala milli ideal denen bu yosmayı ya gökte, ya yurt dışında yahut şehirlerde arıyoruz. ...Günlük geçici ve dış olaylar gözümüzü kamaştırıyor, öz benliğimize dönemiyoruz."[53]

Demirkan, Batı uygarlığını anlama çabamızı da köycülük açısından tahlil etmiştir: *"Yüzü Garbe dönmüş olan Türkiye'de, yüz elli yıldan beri devam eden siyasi, idari ve iktisadi ıslahat veya inkılâp hareketlerinin fikri, felsefi temayüllerini araştırırken gördüğümüz boşluğun sebebi, Garp cemiyetlerinin bugünkü hayatını hazırlayan gerçek tarihi amillerin idrak edilmemiş olmasıdır. Medeniyetin fikir-kuvvet mahsulü olduğuna inanan Türk tefekkürü cemiyetin iş, hareket ve kudret kaynaklarına birer basit madde diye bakmıştır ve bakmaktadır. ...Tanzimat'tan beri devam eden bütün mektepçilik, kültürcülük gayretlerimize rağmen, halkın köylünün ve bunların doğup büyüdüğü içtimai rahmin bünyesi, iktidarı, taşıdığı değerler ve gerçekler bugün bile gözden kaçmaktadır."*[54]

Batı uygarlığını yaratan gerçek amillerin doğru kavranması konusundaki eleştirisinin yanında Demirkan, yine Batı'da beliren *insan tipi*nin Türkiye'de yaratılmasını hayati derecede önemsemiştir. Ona göre, insan cemiyetleri, hayat mücadelesinde aldıkları tavır ve zihniyetlerine göre şahsiyetçi (infiradi) ve cemaatçi olarak iki tipe ayrılmaktadır

---

[52] Selahaddin Demirkan, "Türkçülük-Köycülük", **Köye Doğru**, S. 42, 1942, s. 4; "Türk milliyetçiliği nedense iktisadi realiteleri bir türlü idealleştiremiyor. Toprak sevgisi, köylü muhabbeti, halkçılık ve buna benzer sözlerin belki edebi değeri değerleri vardır. Fakat ne ilmi, ne ameli değerleri bir kıymet hükmü halinde gerçekleşememiştir." Selahaddin Demirkan, "Arzular, Realiteler ve İdealler", **Köye Doğru**, S. 53, 1942, s. 3.

[53] Selahaddin Demirkan, "Türkçülüğe, Milliyetçiliğe Dair", **Köye Doğru**, S. 55, 1942, s. 4; Ziya Gökalp halkı tanımayı, halkla kaynaşmayı, ona medeniyet götürmeyi önemsemiştir. Turancılar bugünkü anlayışları ile Turan'a değil İstanbul'un köylerine bile gidemez. Bize yol göstersinler. Kırmızlı kafa ile değil. Karnı tok kafa ve mide ile. Donkişot'ça sözlerle, inhisarcı kafa tutmalarla Türklük, milliyetçilik davası yürütülemez. Selahaddin Demirkan, "Turan Neresidir?", **Köye Doğru**, S. 59, 1942, s. 3.

[54] Selahaddin Demirkan, "İçtimai Davalarımızın Kökü Köydedir", **Köye Doğru**, S. 111, 1946, s. 2.

Şahsiyetçi tipi; hayat mücadelesinde kendine güvenen, kuvvetli irade ve karakter sahibi, teşebbüs kabiliyeti taşıyan, hükümet ve cemiyet otoritesini kabul etmeyen, sorumluluk duygusu gelişmiş toplum,

Cemaatçi tipi; ferdin kıymetli olmadığı, terbiye tarzının korku ve itaate dayandığı, çocukların her zaman aile veya hükümet yardımını aradığı, kadının hayattaki rolünün pek az olduğu, fertlerde sorumluluk duygusunun gelişmediği, hükümetlerin merkeziyetçi ve görünürdeki hakçılığa karşın memur aristokrasisinin kurulduğu toplum olarak tanımlamıştır.

İkinci Meşrutiyet döneminde Prens Sabahattin ile Türk düşünce hayatına giren bu görüşleri 1940'larda gündeme getiren Demirkan, Şark cemiyetlerinin cemaatçi, Garp cemiyetlerinin şahsiyetçi tipe mensup olduğunu belirtmiş, Türkiye'de hükümet kurumları, kanunlar ve terbiye sisteminin şahsiyetçiliği geliştiremediğini ifade etmiştir.[55]

Türkiye'nin şahsiliğe doğru gitmesi gerektiğini savunan Demirkan, anılan yıllarda Devletçilik adı altında sürdürülen çalışmaların toplumu cemaatleştirdiğini, her şeyi devletten bekleme geleneğinin varlığı sebebiyle mahalli teşkilatların gelişemediğini, devletin bir şeye elini attığında orada fertlerin adeta şuursuzlaştığını belirtmiştir.[56]

Her medeniyetin bir tip-adamın eseri olduğunu kabul eden Demirkan, Türkiye'nin kalkınma davasını çözecek tipi; her hareketini ilmi esaslara göre ayarlayan, bir İngiliz gibi imarcı, kuru dağları yeşerten, bozkırları canlandıran, bir kovboy gibi ata binen, asker gibi toprakla savaşan, şair gibi tabiatı dinleyen, bir alim gibi hayat kanunlarını araştıran insan olarak tarif etmiştir.[57]

---

[55] Selahaddin Demirkan, "Cemaatçilik - Şahsiyetçilik", **Köye Doğru**, S. 70, 1943, s. 1-14; Başka bir yazısında da Cumhuriyet, Türk içtimai yapılışını, tipini değiştirebildi mi? Türklüğün cemaatçi, merkeziyetçi, devletçi karakterinin kaynağı olan köy varlığında ne kadar değişim yaratabildi mi? sorusuna olumsuz yanıt vermiştir. Selahaddin Demirkan, "Bizce Köye Doğru Ne Demektir?", **Köye Doğru**, S. 102, 1945, s. 2.

[56] Selahaddin Demirkan, "Türkiye Nereye Doğru Gidiyor?", **Köye Doğru**, S. 69, 1943, s. 3-4

[57] Selahaddin Demirkan, "Beklediğimiz Türk-Tip Adamı", **Köye Doğru**, S. 49, 1942, s. 3-15; Paul de Rousiers'in Amerikan Hayatı (La vie Americaine) adlı eserini

Köylülüğü, yaratılacak yeni Türk medeniyetinin temeli ve Türk kültürünün bozulmamış kaynağı olarak gören yazar, köyden kentlere nüfus akışının engellenmesi gerektiği fikrindedir. Şehirlere yığılmayı önlemek için çiftçi, köylü ve diğer meslek sahipleri için sıkı bir meslek teşkilatı kurulmasını, sorunlarının yerinde çözümü için gerçekçi düzenlemeler yapılmasını önermiştir.[58]

Yazılarından şehirleri sevmediği, köylere gittiğinde daha mutlu olduğu anlaşılan Demirkan'ın, Ilgaz dağı eteklerindeki bir köyde, pazara mal götüren on yaşındaki bir çocuk vesilesiyle yazdıkları şehre bakışını yansıtmaktadır: "*Kovboy hikayeleriyle beyinleri evhamlanan şehir çocuklarına hiç benzemezsiniz.... Siz topraktan ayrılmayın ey bu memleketin aziz kökü olan aziz Türk yavruları. Ve siz ey şehir çocukları, kökünüze hor bakmayın. Hor bakmayın.*"[59]

1940'lı yıllarda köyden kente göç olgusunu, şehir havasının köyün havasını bozması, iş ordusunun erlerinin basık tavanlı apartmanların tütün kokan atmosferi içine atılması olarak değerlendirmiştir. Şehrin, çeşitli unsurlarıyla, köylü ailelerin içtimai tiplerini bozucu etki yapmasından, köylerde bireyciliğin belirmesinden şikayet etmiştir.

Demokrat Parti'nin iktidar yıllarında gerçekleşen tarımın makineleşmesi olgusuyla köyden kente yaşanan yoğun göç gerçeği karşısında, memnun olmadığı fakat kabullendiği bu gerçeği yine kendi yaklaşımına göre yorumlamıştır: "*Köyden gidenlerin yerine gene aynı köydeki nüfus geçiyor ve şehirlerin bozulan kanı da tazeleniyor.*"[60]

Bütün fikri mesaisini köy üzerine yoğunlaştıran Selahaddin Demirkan, yukarıda değinilen önerileri yanında, köyü tanımak ve geleceği

---

tanıttığı yazısında da, ABD'nin gelişmişliğinin temelinde şahsiyetçi (infiradi) Anglo-Sakson aile tipinin olduğunu belirtmiştir. Selahaddin Demirkan, "Anglo-Saksonların Kudretlerinin Kaynağı Nerededir?" **Köye Doğru**, S. 1, 1946, s. 4; Köye Doğru dergisi altıncı yayın yılında S. 1 şeklinde numaralandırılmaya başlanmıştır.

[58] Selahaddin Demirkan, "Köyden Şehre Akın Meselesi", **Köye Doğru**, S. 78, 1943, s. 4.

[59] Selahaddin Demirkan, "Köy Çocukları", **Köye Doğru**, S. 30, 1941, s. 3.

[60] Selahattin Demirkan, **Köy Sosyolojisine Hazırlık**, Fakülte Matbaası, Ankara, 1962, s. 23.

planlamak konusunda sosyoloji bilimine merkezi bir rol biçmiştir. Sosyolojinin cemiyet olaylarını müşahede esasına göre kurulduğunu, köy tetkiklerinin bunların başında geldiğini belirtmiş, kabul ettiği sosyoloji ekolünü ve çalışma yöntemini açıklamıştır: *"Le Play'e göre cemiyet içinde vukua gelen hadiselerin sebep ve netice münasebetlerini anlayabilmek için, müspet ve tecrübi ilimlerin kullandıkları (müşahade-gözlem usulü)nü ele almalıdır... Bir cemiyet alimi... bizzat cemiyete inmeli (şimdi olan veya olmakta bulunan hadiseleri ilmi müşahedeye tabi tutmalıdır)dir."*[61]

Tecrübi sosyoloji olarak da adlandırdığı Köy sosyolojisini, devletin ele alması zaruri milli bir problem olarak görmüş, bu metodun kullanılmasında, toplumu oluşturan parçalardan, aileden, işe başlanmasının doğru olacağını vurgulamıştır.

Köye dönük ülke çapındaki planlamalara temel olmasını istediği doğru ve ayrıntılı bilgileri edinebilmek için Köylü Aile ve genel Köy Monografyası hazırlanmasını savunmuş, bu monografyaların hangi bilgileri içermesi gerektiğini somutlaştırmıştır. Ailenin, üretim tarzı, mülk, yaşama tarzı, bütçe(gelirle-giderler), giyim-kuşam, beslenme ... gibi yönlerden, köyün de coğrafya, iklim, nüfus, iş hayatı, toprağın durumu, iş ilişkileri, mülkün intikali, ticaret, kültür durumu, komşuluk, idare, köyün tarihi, köy hayatında değişmeler... gibi yönlerden tetkikini önermiştir.[62]

---

[61] Selahattin Demirkan, **Köy Sosyolojisine...**, s. 8; Selahattin Demirkan, Fransız çevresi Le Play ekolünün (bilhassa Le Play çığırı köy monografileri ile bu yolu hazırlamıştır) tesiri altında kalmış bir içtimaiyat mensubudur. Bu değerlendirme, aynı eserin Önsöz'ünde yer almış olup İ. Ü. İktisat Fakültesi Sosyoloji Profesörü Z. Fahri Fındıkoğlu'na aittir; Türkiye'de ve dünyada sosyoloji alanında yapılan çalışmaları takip eden Kandemir, "Türkiye'de Köy Sosyolojisi ve Problemleri" adlı tebliğini 1952'de İstanbul'da toplanan XV. Milletlerarası Sosyoloji Kongresi'ne göndermiş, bildiri Kongre tebliğler yayınının II. cildinde Fransızca olarak basılmıştır. s. 21.

[62] Selahattin Demirkan, **Köy Sosyolojisine...**, s. 32-43; Yukarıda ana başlıklarını verdiğimiz inceleme konularının, ayrıntılı bilgi edinmeyi sağlayacak birçok alt başlığı da bulunmaktadır; İstanbul ili Köy Bürosu müdürlüğü ve Eminönü Halkevi Sosyal Araştırmalar Kolu başkanlığı yaptığı yıllarda yazdığı eseri de benzer içeriğe sahiptir. Salahaddin Demirkan, **Köy Nasıl Tetkik Edilmelidir?**, İstanbul Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı: XX, Kültür Basımevi,

Monografya hazırlamayı pratik faydalar cephesinden olduğu kadar bilimsel bir zemin oluşturma yönüyle de önemsemiştir: "... *günün birinde Türkiye'nin muhtelif içtimai mıntıkalarında en az bin köyde... ilmi tetkikler yapmak mümkün olur.... Hiç olmazsa 1000 kadar köy monografyası bulunursa Türk sosyolojisinin temelleri atılmış sayılabilir.*"[63]

Demirkan yazılarında önerdiği usulleri bizzat uygulamış, Bağlum (Ankara), Küçük Çekmece (İstanbul) Köylerinin monografyasını hazırlamış, İstanbul'a yakın yaklaşık yüz elli köyün kütüğünü (monografya defteri)oluşturmuş, Edirne, Tekirdağ, Bursa, İzmir, Ankara köylerini yakından incelemiştir.

Medeniyet ve ilerlemeyi elitlerin, dahilerin, devlet-sanat-ilim adamlarının eseri olarak kabul etmek, Osmanlı zihniyetinden kurtulamamış memurları eleştirmek, sağlıklı köy evleri yapılmasını önermek, toplumsal konuların sınıfsal izahından özellikle kaçınmak, Türk kadınının yüceliğini vurgulamak, sağlam Müslüman olmasıyla köylünün komünizme set olacağını ifade etmek, köylülerin tarihi eserler konusunda bilinçlendirilmesi gereğine dikkat çekmek Demirkan'ın yazılarında gözlemlenebilen diğer yaklaşımlar olmuştur.

Değerlendirme

Türkiye'de Köycülük akımı çerçevesinde 1920-1950 arası dönemde ortaya konan görüşler ve uygulamalara dair farklı değerlendirmeler mevcuttur.

Köycülük ve köycü söylem için net bir sınıflandırma yapmanın zor olduğu, Türkiye'de hem tepkisel, yüzünü geçmişe dönmüş hem de ilerlemeci söylemler bulunabildiği dolayısıyla köycülüğün dönem dönem farklılaştığı belirtilmiştir. Ancak güçlü rejim düşüncesinin bu akımın en bariz vasfı olduğu savunulmuştur. [64]

İstanbul, 1942, s. 3-32; 1960 yılında yayınladığı diğer bir eseri de yine dünyada ve Türkiye'de sosyal araştırmaların gelişimi, köy anket usulü ve anket sorularına dair açıklamaları içermektedir. Selahaddin Demirkan, **Köy Araştırmaları Kılavuzu**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960, s. 5-20.

[63] Salahaddin Demirkan, **Köy Nasıl ...**, s. 11.

[64] Asım Karaömerlioğlu, "Türkiye'de Köycülük", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - C. 2 Kemalizm**, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 284-297.

Bir diğer tahlilde Köycülük çalışmalarıyla gerçekleşen kazanımlara dikkat çekilmiştir: Cumhuriyet, samimiyetle Türk köylüsünü keşfetmiş, onun varlığının ve ihtiyaçlarının bilinciyle bir takım düzenlemeler yapmıştır. Geçmişten gelen aydın ile köylü arasındaki uçurumu kapatmak, inkılâpları benimsetmek ve köye inebilmek için politikalar üretmiştir. [65]

Yukarıdaki yer verilen yargıların genel anlamda Selahaddin Demirkan için de geçerli olduğunu kabul etmenin yanında başka sonuçlara da ulaşılabilir.

Demirkan'ın düşünceleri, İkinci Meşrutiyet döneminden başlayıp, ana hatlarıyla günümüze kadar gelecek olan, Ziya Gökalp, Prens Sabahattin ve Ahmet Rıza'nın fikirlerinin, bileşimi gibidir. Prens Sabahattin gibi Batı tipi *birey*ler yaratılmasını savunurken, köy kalkınması için gereken bütün temel faaliyetlerin, Ahmet Rıza gibi, devlet eliyle yapılmasını önermiş, Ziya Gökalp gibi köylülüğü, özgün Türk kültürünün kaynağı olarak kabul etmiştir.

Türk köylüsünde gözlemlediği, özünde zorlu yaşam koşullarından doğan ve cemaatçi tipteki toplumlarda görülen, aza kanaat etme, tevekkül, dayanıklılık, dayanışma gibi özellikleri yüceltip bu niteliklerin kaybedilmemesini savunmuş, aynı zamanda Batılı anlamıyla *birey* yaratmanın zorunluluğunu vurgulamıştır. Bunun yanında, yaratılacak yeni Türk medeniyetinin temelini oluşturmasını savunduğu köye özgü kültür ile Türk Devriminin köylüye benimsetmeye çalıştığı prensipler arasında çelişki olup olmadığı konusuna da eğilmemiştir.

Tarımda makineleşmeyi savunurken, makineleşmenin köy nüfusunda er geç yaratacağı şehre akış etkisini yok farz etmiş, köy nüfusunun şehre göçünü, idealize ettiği ve köyde yaşadığını düşündüğü Türk içtimai tipinin yozlaşması olarak değerlendirmiştir. Başka bir ifade ile gelecekte, köylünün köyünde kalmasını gerekli ve mümkün görmüştür.

Düşüncelerinde somutlaşan çelişkiler açısından bakılınca Sosyoloji ile ilgili hatır sayılır bir birikimi olmasına rağmen Demirkan'ın, toplum

[65] Uluskan, **a.g.e.,** s. 89.

ve değişme konularındaki yaklaşımlarının bilimsellik yönünden ciddi sorunlar içerdiği açıktır. Zira toplumsal hayatta *maddi* olanın belirleyiciliğini kabul etmesine rağmen Türk toplumunun gelecekte de köy toplumu olarak muhafaza edilebileceğini savunmuştur. Gelecek tasavvurunda, sanayileşmenin nereye oturduğu konusuna ise hiç değinmemiştir.

Yukarıda değinilen çelişkileri yanında Demirkan'ın, dönem içindeki olumlu katkıları da değerlendirilmelidir. Nusret Kemal Köymen ile karşılaştırıldığında köylülüğün maddi şartları hakkında, doğrudan temas ile şekillenmiş gerçekçi bilgi ve bakışa sahiptir. Zira yıllarca farklı bölgelerdeki köyleri-köylüleri yakından tanımıştır. Kitapları dışında, altı yıl boyunca yayınlamayı başardığı dergisi ile köy-köycülük konusunun, çok yönlülüğünü de somutlaştırarak, canlı kalmasında ciddi bir katkı yapmıştır.

Köy kalkınması konusunda eğitime ağırlıklı rol biçilen, köy öğretmeninden mucizeler beklenen bir dönemde, köylü kitlelerin maddi yaşam koşullarını değiştirmeye dönük gerçekçi öneriler sunması onu, diğer Köycülerden ayırmakta, neredeyse bütün mesaisini Köycülük konusuna ayırması, idealizmine işaret etmektedir.

Cumhuriyet dönemi Köycülüğü hakkındaki, *köyün uzaktan sevildiği, gerçek sorunlarına nüfuz edilemediği* şeklindeki değerlendirme bilinince, Demirkan örneği, Köycülük konusunda genellemeler yaparken daha temkinli davranma gereğini düşündürmektedir. Selahaddin Demirkan, Ahmet Kutsi Tecer'in şiirindeki, *o uzak köye* gitmiş ve onun için çalışmıştır.

KAYNAKÇA

AKPOLAT, Yıldız, "1935-1959Yılları Arasında Siyasi Bilgiler/İlimler Mecmuası'nda/Dergisi'nde Sosyoloji", **Sosyoloji Konferansları**, No:46 (2012-2)/AKPOLAT; <http://www. journals. istanbul. edu. tr/iusoskon/article/view/1023019365>. Erişim Tarihi: 16 Oct. 2015 doi: http://dx. doi. org/10, 18368/sk. 60977

AYSAL, Necdet, "Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,** S. 35-36, 2005.

ÇEÇEN, Anıl, **Halkevleri**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990.

ÇETİN, Türkan, "Cumhuriyet Döneminde Köycülük Politikaları", **75 Yılda Köylerden Şehirlere**, T. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1999.

DEMİRKAN, Selahaddin, "Köycülüğümüz", **Ülkü**, S. 31, 1935.

_____, "Büyük Türkiye Kuvvetli Köy", **Köye Doğru**, S. 1, 1940.

_____, "Türkçülük-Köycülük", **Köye Doğru**, S. 42, 1942.

_____, "İnkılâbımız ve Köylü", **Köye Doğru**, S. 62, 1943.

_____, "Köylüyü Yeni Bir İstismar Tarzı", S. 21, 1941.

_____, "Edebiyatımız ve Köy Davası", **Köye Doğru**, S. 2, 1940.

_____, "Köy Öğretmeninin İdari Salahiyetleri", **Köye Doğru**, S. 41, 1942.

_____, "Çifteler Köy Enstitüsü", **Köye Doğru**, S. 35, 1941.

_____, "Türk Misyonerleri", **Köye Doğru**, S. 47, 1942.

_____, "Köy Kalkınma Meseleleri", , **Köye Doğru**, S. 5, 1940.

_____, "Ziraat Seferberliği Bugünün En Mühim Milli Davalarındandır .", S. 37, 1942.

_____, "Köye Doğru Yeni Hamleler", **Köye Doğru**, S. 51, 1942.

_____, "İskân Meselelerimiz", **Köye Doğru**, S. 56, 1942.

_____, "Yine Toprak Meselesi", **Köye Doğru**, S. 8, 1940.

_____, "Ağalık, Beylik Devri Kapanmadı mı?", **Köye Doğru**, S. 48, 1942.

_____, "Halka Doğru Köye Doğru", **Köye Doğru**, S. 44, 1942.

_____, "Beklediğimiz Türk-Tip Adamı", **Köye Doğru**, S. 49, 1942.

_____, "Türkiye Nereye Doğru Gidiyor?" , **Köye Doğru**, S. 69, 1943.

_____, "Cemaatçilik – Şahsiyetçilik", **Köye Doğru**, S. 70, 1943.

_____, "Anglo-Saksonların Kudretlerinin Kaynağı Nerededir?", **Köye Doğru**, S. 1, 1946.

_____, "Bizce Köye Doğru Ne Demektir?" , **Köye Doğru**, S. 102, 1945.

_____, "İçtimai Davalarımızın Kökü Köydedir", **Köye Doğru**, S. 111, 1946.

_____, "Köy Çocukları", **Köye Doğru**, S. 30, 1941.

_____, "Arzular, Realiteler ve İdealler", **Köye Doğru**, S. 53, 1942.

_____, "Toprak Davamız" , **Köye Doğru**, S. 52, 1942.

_____, "Türkçülüğe, Milliyetçiliğe Dair", **Köye Doğru**, S. 55, 1942.

_____, "Turan Neresidir?" , **Köye Doğru**, S. 59, 1942.

_____, "Türk Cemiyeti ve Köy Davası", **Köye Doğru**, S. 73, 1943.

_____, "Toprak Mahsulleri Vergisi ve Hükümet Hisseleri", **Köye Doğru**, S. 72, 1943.

_____, "Kepirtepe Köy Enstitüsünde", **Köye Doğru**, S. 71, 1943.

_____, "Toprak Ana Yasası Hazırlanırken", **Köye Doğru**, S. 101, 1945.

_____, "Köylü Yalnız Toprak Değil Toprağına Sahip de Olmak İstiyor.", **Köye Doğru**, S. 104, 1945.

_____, "Cumhuriyet Devrinin En Önemli Bir Kanunu", **Köye Doğru**, S. 105, 1945

_____, "Bulgaristan'da Köy ve Köycülük IV", **Köye Doğru**, S. 79, 1943,

_____, "Bulgaristan'da Köy ve Köycülük II", **Köye Doğru**, S. 78, 1943,

_____, "Köyden Şehre Akın Meselesi", **Köye Doğru**, S. 78, 1943,

_____, "Eti Mesut Köyü", **Köye Doğru**, S. 75, 1943.

_____, "General Kazım Dirik", **Köye Doğru**, S. 27, 1941.

_____, "İskan Meselelerimiz", **Köye Doğru**, S. 56, 1942.

_____, "Halka Doğru- Köye Doğru", **Köye Doğru**, S. 44, 1942.

_____, "Köycülüğün Manası ve Kıymeti", **Köye Doğru**, S2, 1940.

DEMİRKAN, Salahaddin, **Köy Nasıl Tetkik Edilmelidir?** Kültür Basımevi, İstanbul, 1942.

DEMİRKAN, Selahaddin, **KöyAraştırmaları Kılavuzu**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960.

DEMİRKAN, Selahattin, **Köy Sosyolojisine Hazırlık**, Fakülte Matbaası, Ankara, 1962.

GÖKTAŞ, Serdar, **Trakya Umumi Müfettişliği'nin Köycülük Politikası,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2012.

KANDEMİR, Selahattin, **Turova Harabesi**, Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi, İstanbul, 1938.

KANDEMİR, Selahattin, **Köy Kalkınması Hakkında Rapor**, T. C. Ziraat Vekâleti Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, Ankara, 1938.

KARAÖMERLİOĞLU, Asım, "Türkiye'de Köycülük", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - C. 2 Kemalizm**, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.

KÖYMEN, Nusret, **Köycülük Programı'na Giriş**, Ulus Matbaası, Ankara, 1935.

_____, "Köy Çalışmalarında Tek Müspet Yol: Köylü Hanı", **Ülkü**, S. 40, 1936.

_____, "Bir Köycülük Projesi Tecrübesi", **Ülkü**, S. 8, 1933.

_____, "Sanayileşmemiz Üzerine Düşünceler", **Ülkü**, S. 36, 1936.

ULUSKAN, Seda Bayındır, **Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2010.

YILMAZ, Birgül, **Türkiye'de Köycülük ve Köy Enstitüleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Trabzon, 2013.

EKLER

EK-1

Selahaddin Demirkan

EK-2

KÖYE DOĞRU

BÜYÜK TÜRKİYE

KUVVETLİ KÖY

Köy Eğitmeni Köylünün Hakiki Rehberi Olacaktır

Köye Doğru, S. 2, 1940.